



BANK DOBRYCH PRAKTYK

ks. Marek Leszczyk

**Wojna – w jaki sposób
mówić o niej uczniom?**

**SZKOŁA PODSTAWOWA NR 32
IM. J. DUDY-GRACZA W CZĘSTOCHOWIE**

Częstochowa 2019

ks. Marek Leszczyk – nauczyciel-katecheta w Szkole Podstawowej nr 32 im. Jerzego Dudy-Gracza w Częstochowie

Wojna – w jaki sposób mówić o niej uczniom?

Zagadnienie wojny niejednokrotnie pojawia się wśród tematów poruszanych podczas katechezy. Czynione jest to zarówno w kontekście omawiania piątego przykazania Dekalogu, jak i przy poruszaniu spraw związanych ze współczesnym terroryzmem i zagrożeniami zbrojnymi. Okazją do podjęcia refleksji nad zagadnieniem będzie także obchodzona niebawem 80. rocznica wybuchu II wojny światowej. Ryzyko wybuchu wojny nieustannie niepokoi ludzi, ponieważ wojna zagraża egzystencji zarówno jednostki, jak i całego społeczeństwa. Sprawy wojny nigdy nie były obojętne Kościołowi katolickiemu. W przeszłości głównym problemem była kwestia godziwości prowadzonych wojen. Współcześnie rezygnuje się z usprawiedliwiania wojny na rzecz dążenia do pokoju.

Niechęć do wojny oraz pragnienie trwałego pokoju są tak stare jak ludzkość. Wojny jednak wciąż są obecne w dziejach i nie przestają być środkiem służącym do rozwiązywania konfliktów. Próbując zdefiniować zagadnienie wojny uznać trzeba, że jest ona zorganizowanym starciem sił zbrojnych dwóch lub większej liczby państw, albo też dwóch lub większej liczby grup należących do jednego państwa. Do XX wieku wojna niejednokrotnie była usprawiedliwiana. Odwoływano się w takim wypadku do wypracowanego w średniowieczu pojęcia wojny sprawiedliwej. Tadeusz Ślipko w swojej książce „Zarys etyki szczegółowej. Myśl filozoficzna” definiuje wojnę jako „walkę zbrojną, która prowadzona jest przez równe i suwerenne państwa, celem uzyskania tego, co uważają za swoje prawo lub interes”. Ze względu na cel rozróżnić można wojny o charakterze podbojów, religijne, ekonomiczne i powstania niepodległościowe. Biorąc zaś pod uwagę charakter działań oręża: na zaczepne i obronne. Liczne odniesienia do wojny odnaleźć można na kartach Starego i Nowego Testamentu. Zwracając uwagę na stosunek Żydów do wojny, na podstawie opisów zawartych w Starym

Testamencie, zauważyć można niemające końca walki Narodu Wybranego. Wynikały one jednak nie z rozmyślenia w wojnie, ale z konieczności walki o byt, zdobycia ziemi czy obrony przed nieprzyjacielem. W „Księdze Powtórzonego Prawa” odnaleźć można przepisy dotyczące wojny, ale odnoszą się one tylko do wojny podjętej z inicjatywy samego Boga. Na kartach Nowego Testamentu spotkać można wypowiedzi Jezusa, który odrzuca oczekiwania Narodu Wybranego zakładające przywrócenie świętości Izraela. Poucza, że jego królestwo nie pochodzi z tego świata, nie poleca też podjęcia wojny dla osiągnięcia takiego celu. Kwestia wojny, w tym kształtowanie się doktryny wojny sprawiedliwej, obecna była w myśli i dorobku wielu myślicieli chrześcijańskich. Augustyn z Hippony wprowadza pojęcie wojny sprawiedliwej. Nazywa nią działania o charakterze odwetowym, wywołane nienaprawianą krzywdą wyrządzoną danemu państwu przez inne, które zaniedbuje udzielenie zadośćuczynienia. Jego doktryna wywarła wpływ na późniejsze życie, zwłaszcza na kształtowanie się ideałów życia rycerskiego. Tomasz z Akwinu, będący najwybitniejszym scholastykiem, w swoim dziele „Suma teologiczna” doprecyzował poglądy Augustyna. W jego ujęciu za sprawiedliwą uznać można tylko taką wojnę, która wynika ze słusznej przyczyny, prowadzona jest w imieniu najwyższej władzy i z rzetelnym zamiarem. Niezwykle istotnym jest przyjrzenie się współczesnym wypowiedziom Magisterium Kościoła Katolickiego na ten temat. Kwestia wojny stała się przedmiotem dyskusji podczas obrad II Soboru Watykańskiego i naświetlona została w „Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym”. Dokonano tam oceny wojny jako takiej oraz potępiono wojnę totalną i wyścig zbrojeń. Także Katechizm Kościoła katolickiego poucza, że piąte przykazanie Dekalogu zakazuje dobrowolnego niszczenia ludzkiego życia. Ponieważ wojna niesie ze sobą zło i niesprawiedliwość, Kościół wzywa do modlitwy i podjęcia konkretnych działań na rzecz uwolnienia od zniewolenia przez wojnę. Papież Jan XXIII w swojej encyklice „Pacem in terris” poruszył ważne zagadnienia wyścigu zbrojeń i rozbrojenia oraz wezwanie do pokoju między narodami. Jan Paweł II także był przeciwnikiem wojny i zwolennikiem pokojowego rozwiązywania wszelkich konfliktów. O ile niegdyś w nauczaniu Kościoła katolickiego dominował problem godziwości prowadzenia wojen, o tyle obecnie dążenie do pokoju stanowi zawsze aktualne zadanie Kościoła katolickiego. Nauka społeczna Kościoła katolickiego podkreśla, że

wojna to nie tylko zjawisko społeczne, ale też fakt etyczny. Oznacza to, że podlega ona konkretnemu wartościowaniu oraz ocenie. Wojna nie może być traktowana jako dobro lub wartość. W pewnych sytuacjach może być ona traktowana jako obrona wartości, a tym samym coś usprawiedliwionego. Do wojen moralnie usprawiedliwionych należy zaliczyć wojny podjęte dla obrony zagrożonych praw, prowadzone dla zwrotu naruszonego dobra oraz takie, które podjęte zostały dla wsparcia państwa walczącego o zagrożone lub też naruszone prawa. Nigdy moralnie usprawiedliwionymi nie będą wojny o charakterze zaborczym ani polegające na wspieraniu państwa, które dopuszcza się agresji.

Problem wojny pozostaje wciąż aktualnym zagadnieniem. Mimo że miniony wiek obfitował w konflikty i wojny, w tym dwie o zasięgu światowym, to jednak ludzkość nie wyciągnęła właściwych wniosków, a wojny nadal wybuchają w różnych zakątkach świata. Rzeczywistość wojny nie pozostaje obca naszemu narodowi, dla którego szczególnie dotkliwymi okazały się obie wojny mające miejsce w XX wieku. Sposobem na przewyciężenie wojen jest troska zwłaszcza ze strony młodego pokolenia o zaprowadzenie i utrzymanie pokoju, dlatego uzasadnioną jest refleksja nie tyle nad zagadnieniem wojny, ile nad kształtowaniem postawy pokojowej zarówno w wymiarze społecznym, jak i indywidualnym. W taki właśnie sposób katecheta, poruszając zagadnienie wojny, powinien kształtować w katechizowanych nieustanne dążenie do pokoju, pozostające zawsze aktualnym zadaniem dla Kościoła katolickiego.

Bibliografia:

Dembiński H., *Wojna jako narzędzie prawa i przewrotu*, Lublin 1936.

Jan XXIII, *Encyklika „Pacem in terris”*, Kraków 2003.

Katechizm Kościoła katolickiego, wyd. II popr., Poznań 2002.

Marcol A., *Teologia moralna wobec problemu wojny nowoczesnej*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 11(1964).

Olejniki S., *Dar. Wezwanie. Odpowiedź. Teologia moralna*, t. 7, *Moralność życia społecznego*, Warszawa 1993.

Pokrywka M., *Rola rodziny w wychowaniu do pokoju*, [w:] *Wojna sprawiedliwa? Przestanie moralne Kościoła*, red. J. Nagórny, M. Pokrywka, Lublin 2003.

Skorowski H., *Problematyka pokoju i wojny w nauce społecznej Kościoła*, „Communio”. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny 16(1996), nr 4(94).

Ślipko T., *Zarys etyki szczegółowej. Myśl filozoficzna*, t. II, *Etyka społeczna*, Kraków 2005.

Winowski L., *Stosunek chrześcijaństwa pierwszych wieków do wojny*, Lublin 1947.

ks. Marek Leszczyk